

BIULETYN KOWIEŃSKI**W I L B I**

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3

Nr.

Wilno, dnia 28 sierpnia 1931 r.

501.**T r e ś ć n u m e r u :**

II. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE.

Dział. Str.

1. "Lietuvos Aidas" w sprawie eksportu litewskiego. II. 1.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WENĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

2. Dokoła sprawy Voldemarasa. III. ".
3. Stały wzrost liczby urzędników na Litwie.- " 2.
4. Projekt założenia uniwersytetu katolickiego na Litwie.- " "
5. Dokoła amnestji.- " "
6. Szwedzka komisja archeologiczna na Litwie.- " "

VIII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

7. "Lietuvos Žinios" o trudnościach litewskich w Kłajpedzie.- VII. 3.

K r o n i k a .

8. Dokoła szowinistycznych wybryków niemieckich w Szyłokarczmie.- " "

VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW WILEŃSKICH.

9. "Vilniaus Rytojus" o zakazie podręczników litewskich. VIII. 4.
10. Zamknięcie 8-miu szkół litewskich i zakaz otwarcia 16-tu nowych szkół.- " "

-----ooo0:§:0ooo-----

II. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE.

"Lietuvos Aidas" w sprawie eksportu litewskiego.

"Lietuvos Aidas" Nr.190 z dn.25.VIII.1931 r. Artykuł p.t.

"W sprawie naszego eksportu". Streszczenie:

Cały świat dotknął kryzys gospodarczy. Litwa nie stanowi pod tym względem zupełnego wyjątku. Na szczęście w porę się na Litwie obejrzano i przystąpiono do organizacji innych gałęzi produkcji, któreby zrekompensowały zmniejszenie się eksportu takich produktów jak nasienie lnu, skóry, bydło, len, materiały drzewne i t.d. W związku z tem . 1930 r. upłynął dla Litwy bez namacalnych skutków kryzysu i litewski handel zagraniczny był w 1930 r. o kilka procent bardziej rozwinięty niż w 1929 r. Co się zaś tyczy 1931 r., eksport dotychczasowy wyraził się cyfrą 137 milj.litów /w 1930 r.- 158 milj./, czyli zmniejszył się o 13%. Innemi słowy Litwa również kryzys już odczuła. Zmniejszenie się eksportu jest jednak mniejsze niż spadek cen, a więc pod względem ilościowym eksport raczej wzrósł. Pozatem procentowo eksport litewski zmalał w mniejszym stopniu niż eksport innych państw /U.S.A. 37%, Anglja 34%, Francja 29%, Niemcy 23%, Łotwa 32 %, Estonia 24%, Polska 23%, Finlandja 23%. Tak więc sytuacja nie jest jeszcze pod tym względem najgorsza.

Jeżeli chodzi o import, to wyraził się on w pierwszym półroczu r.b. cyfrą 139 milj.litów /w 1930 r. 146 milj.litów/. Import zmalał więc zaledwie o 4 - 5%, podczas gdy eksport o 13%. Litwa dotychczas w mniejszym stopniu niż inne kraje uciekała się do cał prohibicyjnych i t.p. środków. Na Litwie skoro się przejrzy listę towarów importowanych z łatwością się dostrzeże cały szereg towarów, bez których możnaby się obejść lub które możnaby wyprodukować u siebie. Kupcy litewscy nieopatrznie zasypują rynek krajowy wszystkiem tem, co produkuje zagranica. Równie mało patriotyzmu wykazują litewscy producenci i konsumenci. W przyszłości wypadnie rządowi zwrócić na to uwagę. Więcej uwagi zwrócić należy na import, którego niemal wcale nie rekompensuje eksport. Litewski bilans rozrachunkowy z państwami poszczególnemi różni się bardzo mało od bilansu handlowego. W związku z tem tego rodzaju jednostronne stosunki handlowe stwarzają Litwie dużo trudności.

Do objawów dodatnich zaliczyć należy nowy układ stosunków w eksporcie litewskim. Z eksportu surowca stał się on eksportem produktów hodowli bydła. Eksport bity i żywy świń już w r.b. osiągnął cyfrę 285 tys.sztuk na sumę 52 milj.litów; bydła rogatego na sumę 11 milj.litów; masła na sumę 27 milj.litów, jaj na 6 milj.litów. Litwa, która się nie poddała światowej depresji gospodarczej, może spokojnie oczekiwać dnia, kiedy dwie ważne gałęzie eksportu litewskiego - las i len - znowu powrócą na rynki światowe do normy.

Niepodobna niezauważyć, że już dziś pod względem eksportu mięsa i jaj wysunęła się Litwa na pierwsze miejsce wśród krajów nadbałtyckich. W zakresie eksportu masła konkuruje Litwa skutecznie z Polską, Estonją i Łotwą. O ile uda się Litwie posuwać w tem samym tempie i prześcignąć kraje sąsiednie w eksporcie bydła, przetworów mlecznych i jaj, wykaże Litwa tem samym, że przeszła realny etap na drodze sukcesów gospodarczych a również i politycznych.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI EWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

Dokoła sprawy Voldemarasa. Jak donoszą "Jau-nakas Zinas" /Nr.189/, zeznania ekspertów w sprawie zamachu na płk. Rustejkę niewiele wniosły nowych momentów do sprawy. Na uwagę zasługuje fakt, że rewolwer jednego z zamachowców Pupalajtisa okazał się zepsuty i całkiem niezdatny do użytku. Nie działał w nim całkowicie

sprężynka od cyngla. Pupalajtis dokonywał więc zamachu bez żadnego przygotowania.

Ekspert-lekarz Žemgulis, skonstatował, że wskutek zamachu płk. Rustejko utracił 30% zdolności do pracy ze względu na poranione organy oddechowe. Właściciel hotelu Continental Kravec utracił 25% zdolności do pracy wskutek postrzału.

Prokurator Vimeris w swej długiej, kilkogodzinnej przemowie ~~px~~ uznał, że zeznania świadków i wyniki śledztwa dają dostateczną podstawę do twierdzenia, że prof. Voldemaras o wszystkim wiedział, lecz nie powstrzymał swym autorytetem swoich zwolenników od czynnego wystąpienia, które doprowadziło do zamachu. Voldemaras jako b. premier winien był zrozumieć jak niepożądane i groźne dla wewnętrznej stabilizacji państwa są podobne objawy. Następnie prokurator charakteryzował rolę oskarżonych i organizację "Geležinis Vilkas".

S t a ń y w z r o s t l i c z b y u r z ę d n i k ó w n a L i t w i e . Jak podaje "Kova" Nr.15-16, liczba urzędników na Litwie stale od 1927 r. wzrasta. Ilustruje to tabelka następująca:

w 1927 r.	było urzędników	24.016
" 1928 "	" "	26.080
" 1929 "	" "	28.114
" 1930 "	" "	30.773
" 1931 "	" "	32.770

Liczba urzędników szczególnie wzrosła w Min. Spraw Wewn. W miarę wzrostu liczby urzędników wzrastają też wydatki. Pobory urzędników pochłaniały w latach 1927-1931 sumy następujące:

w 1927 r.	wyniosły pobory	81.705.000	litów
" 1928 "	" "	88.557.000	"
" 1929 "	" "	95.476.800	"
" 1930 "	" "	104.503.700	"
" 1931 "	przewiduje się	111.286.600	"

P r o j e k t z a k o ń e n i a u n i w e r s y t e t u k a t o l i c k i e g o n a L i t w i e . Jak podaje "Rytas" Nr.189, centrum Akcji Katolickiej na Litwie postanowiło założyć własny uniwersytet katolicki ze względu na to, że przeprowadzone na Uniwersytecie Witolda redukcje i reformy nie odpowiadają potrzebom katolicyzmu na Litwie. Opracowanie programu wykładów powierzono odnośnym czynnikom. Sprawie tej poświęca "Rytas" Nr.190 dłuższy artykuł polemizując na ten temat z "Lietuvos Aidasem". Zaznaczyć też należy, że projekt założenia uniwersytetu katolickiego stoi w pewnym związku z ostatecznym zerwaniem stosunków dyplomatycznych Litwy z Watykanem. Jak wiadomo bowiem, dawno już odwołał rząd litewski swego przedstawiciela przy Watykanie dr. Szaulysa i zmusił do wyjazdu nuncjusza papieskiego msgr. Bartoloni'ego. Ostatnio zaś opuścił Watykan tamtejszy litewski chargé d'affaires p. Girdwoyn, a w dniach najbliższych opuszcza Kowno papieski chargé d'affaires msgr. Faiducci.

D o k o ń a a m n e s t j i . Jak podają pisma litewskie, specjalna ustawa o amnestji w związku z rocznicą W.Ks. Witolda 8 września nie zostanie wydana. Przewiduje się jedynie ulaskawienie poszczególnych więźniów, którzy złożą Prezydentowi Państwa podanie o darowanie kary.

S z w e d z k a k o m i s j a a r c h e o l o g i c z n a n a L i t w i e . Jak podaje prasa litewska, w Litwie bawi obecnie szwedzka komisja archeologiczna, która wespół z uczonymi litewskimi bada zabytki starożytne Litwy. Uczni szwedzcy przeprowadzają badania archeologiczne na górze zankowej w Opolu. Oczekiwane jest przybycie litewskiego archeologa prof. Szturmasa i niemieckiego dr. Engela. Prof. Wolter bada szczyt góry i zbiera w okolicy dawne opowieści. Szwedzki prof. Norman zajął się odległym o pół klm. od góry kurhanem, gdzie w IX-XI stuleciu palono zwłoki. Wśród znalezionych wykopalisk zdarzają się przedmioty noszące ślady kultury skandynawskiej. Badania góry opolskiej budzą wielkie zainteresowanie, jako najpoważniejsze przedsięwzięcie tego rodzaju po wojnie w krajach nadbałtyckich.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

"Lietuvos Zinios" o trudnościach litewskich w Kłajpedzie.

"Lietuvos Zinios" Nr.189 z dn.22.VIII.1931 r. Artykuł p.t.

"Sprawy kłajpedzkie". Streszczenie:

Ukazała się niedawno wiadomość, że rząd niemiecki oskarżył Litwę przed mocarstwami zachodnimi o przygotowywanie zamachu w Kłajpedzie w celu odebrania obszarowi kłajpedzkiemu autonomji i wcielenia Kłajpedy do Litwy bez zastrzeżeń.

Pogłoski te zupełnie nieuzasadnione posłużyły Niemcom za powód do oskarżenia Litwy. Niestety nikt na Litwie nie ujawnił dotychczas inicjatywy w kierunku odparcia niegodnych zarzutów i wyświeślenia kto jest ich autorem. Mocarstwa zaś, które otrzymały skargę niemiecką zajęły się jej zbadaniem.

Jedno nie ulega wątpliwości. Niemcy mimo "przyjaznych stosunków sąsiedzkich" nie pomijają żadnej okazji a nawet plotek byleby sprawę kłajpedzką poruszyć. Niemcy dokładają wszelkich wysiłków byleby zaalarmować opinię zachodnią i wywołać wrażenie, że sprawa Małej Litwy /Kłajpeda/ jest raną wiecznie się jątrzącą i t.d. Hitlerowcy oddawna już grożą Litwie i Polsce. Ciągłe skargi rządu niemieckiego na Litwę świadczą wyraźnie o tendencjach niemieckich względem Kłajpedy i względem państwa litewskiego. Czas najwyższy poważnie się tem zająć, ażeby zakusy odeprzeć.

"Lietuvos Zinios" Nr.190 z dn.24.VIII.1931 r. Artykuł p.t.

"Zatroszczmy się". Streszczenie:

W czasach ostatnich trudności natury gospodarczej coraz więcej dają się Litwie we znaki. Zwłaszcza odczuwa je Mała Litwa. Jak wiadomo, przedsiębiorstwa kłajpedzkie są ogromnie zależne od niemieckich instytucyj kredytowych. To samo da się powiedzieć o kłajpedzkim rolnictwie, które ogromnie się w ostatnich czasach zadłużyło w bankach niemieckich. Banki te prowadzą jak słychać, specyficzną politykę, zmierzającą do opanowania zadłużonych przedsiębiorstw i rolnictwa. Stąd też płynie dla Małej Litwy wielkie niebezpieczeństwo. Stwierdzić należy, że rząd litewski nie poświęca sprawom kłajpedzkim należytej uwagi. Tak np. Bank Litewski nie dokonuje na terenie Kłajpedy operacyj bankowych w postaci redyskonta i t.p., zmuszając przeto kłajpedzian do zakatwiania tego w Tylży, Królewcu i t.d. Zdaniem ekspertów wyrządza się tem Litwie wielką szkodę, gdyż mienie kłajpedzian przechodzi w ręce niemieckie.

W ten sposób Mała Litwa staje się z dnia na dzień coraz więcej zależna od Niemiec pod względem finansowo-kredytowym. Zależność finansowo-gospodarcza pociąga za sobą też zależność polityczną, co dla państwa posiada już pierwszorzędną wagę.

K r o n i k a .

Dokoła szowinistycznych wybryków niemieckich w Szyłokarczmie. Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.188/, policja zatrzymała niedawno syna nauczyciela-Niemca w Szyłokarczmie niejakiego Teschnera, który się przyznał, że wspólnie z innym Niemcem Laborem z Tylży zasmarował szyldy litewskie w rejonie Szyłokarczny, gdzie się mieściły oddziały wojskowe, przeciął druty telefoniczne, łączące wojskowe oddziały z urzędem pocztowym w Szyłokarczmie i wystrzelił do strażnika, stojącego przy gmachu oddziału Banku Litewskiego w Szyłokarczmie. Za przestępstwa takie, dokonane w czasie stanu wojennego, winni musieli być skierowani do Sądu Wojskowego. Jednak Teschner przekazany był sądowi gminnemu. Okazało się jednak, że sąd gminny zwolnił Teschnera 14 sierpnia r.b., uznawszy, że przestępstwa jego nie są karalne. Na domaganie się władz litewskich, ażeby Teschnera raz jeszcze aresztować, odpowiedziano, że zbiegł on do Niemiec. Jak dodaje od siebie "Lietuvos Aidas" sędzia gminny ukławił Teschnerowi ucieczkę z Litwy.

VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW WILEŃSKICH.

Vilniaus Rytojus" o zakazie podręczników litewskich.

"Vilniaus Rytojus" Nr.67 z dn.26.VIII.1931 r. Artykuł

p.t."O literę czy o ducha".Streszczenie:

Jak wiadomo w lipcu r.b. odbyła się w Kuratorjum rozmowa pomiędzy delegacją litewską a kuratorem Okręgu szkolnego, przyczem poruszano między innymi sprawę podręczników. Kurator proponował Litwinom wyłonić komisję, któraby się zajęła opracowaniem podręczników dla szkół litewskich, gdyż podręczniki sprowadzane z Kowna są dla szkół tutejszych nieodpowiednie. Delegaci na propozycję na ~~propozycję kuratora~~ się nie zgodzili. Działo się to w lipcu, a już 12 sierpnia T-wo Oświatowe "Rytas" otrzymało od Inspektoratu Szkolnego pismo z zawiadomieniem, że w r.b. nie zatwierdza się całego szeregu litewskich podręczników w tej liczbie geografję dla szkół powszechnych, zbiornik zadań arytmetycznych i historję Litwy Esmajtisa.

Podręczniki litewskie niewątpliwie mają braki, lecz wytwarza się sytuacja wprost niepojęta: w lipcu żąda się zmiany podręczników, a już w sierpniu zakazuje się używania podręczników sprowadzonych z Kowna. Przecież na poczekaniu w ciągu jednego miesiąca Litwini nowych podręczników żadną miarą wydać nie mogli. Z drugiej strony łatwo stosunkowo da się zmienić w podręcznikach ~~kazki~~ arytmetyki ruble ~~rubka~~ i lity na złote polskie, a Kowno na Wilno, skoro tego żąda Kuratorjum. W jaki jednak sposób ułożyć historję Litwy tak, ażeby Kuratorjum ją zatwierdziło skoro np.w danym wypadku cenzura podręcznik Esmajtisa przepuściła, a Inspektorat odrzucił. Okazuje się, że nawet cenzury wileńskiej nie wystarcza, by podręcznik był dopuszczony do szkoły. Chodzi więc bodaj o coś ważniejszego niż o lity i Kowno. Chodzi o duch narodowy. Powstaje przytem kwestja, czy się znajdzie Litwin, któryby zdołał napisać podręcznik historji i geografji nie w duchu swojego narodu. O ileby się zaś taki znalazł, to czy podręcznik jego będzie odpowiedni dla szkoły litewskiej? Jak się też upewnić, czy wydany podręcznik będzie zatwierdzony przez władze szkolne? Jedynym wyjściem jest chyba zwrócenie się do Polaków, ażeby pisali litewskie podręczniki szkolne i przed ich wydaniem uzyskiwaliby zatwierdzenie Ministerstwa.

Wychodzi na to, że delegaci litewscy raz jeszcze powinni by pójść do Kuratora i próbować układów. Gdyby zaś te zawiodły, kwestja podręczników mogłaby stać się na czas dłuższy wielką przeszkodą dla szkół litewskich.

Zamknięcie 8 - miu szkół litewskich i zakaz otwarcia 16 - tu nowych szkół. Jak podaje "Vilniaus Rytojus" /Nr.68/, Inspektoraty szkolne: Wileńskotrocki, liczki i grodzieński zamknęły w r.b. następujące szkoły litewskie T-wa "Rytas": w Klepaczach, Marjampolu i Girach pow.wileńskotrockiego, w Starych Druskienikach w pow.lidzkim, w Nierowach, Szendubrach, Ogrodnikach i Kaszetach pow.grodzieńskiego.

Pozatem nie otrzymały koncesyj następujące szkoły powszechne w liczbie 16-tu, które T-wo "Rytas" miało uruchomić w miejscowościach: Święcianach, Ligunach, Dryskunach pow.święciańskiego, w Kargołdach, Podzittwie, Pielunach, Wygonach, Łabunach, N.Dworze, Koleśnikach, Linach, Balańszinkach, Szczyłgunach, Romacielach, Strzelcach i Łaszkach pow.lidzkiego.

